יפעת מידע תקשורתי דרך מנחם בגין 96-98 (לשעבר דרך פ"ת) תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5617166

90823705-4	10/07/2024	כלכליסט - כותרת	עמוד 27	1	16.55x35.05
בית האמנים ירושלי - 12572					

צילומים: דניאל חנוך, פלורה דבורה

מימין: המיצב "LIVEVIL" של רועי כהן. משמאל: "קדמת עדן" (שערי בצלאל) של דניאל קאפ. לבחון כמה רוע יכול להפוך לדבר נורמלי

"שישרף לכם הכפר", עכשיו התערוכה

ילדות בקולומביה של פבלו אסקובר הובילה את האוצרת סאלי הפטל נווה לפתוח שנים אחרי תערוכה מצוינת הבוחנת את הרוע כתופעה אוניברסלית. אלא שאחרי 7 באוקטובר כל עבודה שמוצגת שם מזעזעת, מפחידה ומקבלת פרשנות גם בהקשר המקומי

יקיר שגב

אין בכלל דימויים של אלימות, אימה או זוועות מפורשים בתערוכת "שורש רע" שמוצגת בבית האמנים בירושלים, ובכל זאת היא מצליחה לעורר תחושות טורדות ומעיקות, אפילו מפחידות. אף שהיא כוללת גם עבודות שמע, זו תערוכה שקטה וצוננת, כמעט נזירית, ואולי בשל כך היא מצליחה ליצור חוויית שיטוט עמוקה שבה נחשפים פני הרוע האנושי השונים מעבודה לעבודה, מחדר לחדר.

"שורש רע", באוצרות סאלי הפטל נווה, נוצרה בתהליך ממושך בשנתיים האחרונות, וברובה אינה פוליטית או אקטואלית באופן ישיר, כזו שמתייחסת למציאות הישראלית שאחרי 7 באוקטובר. אף שחלק מהעבודות קיבלו משמעות מצמררת בעקבות הטבח והמלחמה, התערוכה עוסקת ברוע האנושי כמרכיב קבוע. היא מבקשת לחקור את הצדדים האפלים, הדחפים והיצרים הבלתי מרוסנים והאלימות שטבועים בכולנו, ולהצביע על הרוע כתוצר של אובדן שליטה, של שקרים, ניצול מעמדי וחציית גבולות אתיים.

"הנושא של הרוע מעסיק אותי המון שנים", אומרת הפטל נווה. "באופן פרדוקסלי זו גם תערוכה אישית: גדלתי בקולומביה ונשארנו שם עד 1983, שיא פריחתו של קרטל הסמים של פבלו אסקובר. זו היתה תקופה מאוד אכזרית וקיצונית באלימות, וזה תמיד מלווה אותי. גם ישראל מדינה מאוד אלימה, ואני לא חושבת שיש מישהו כאן שלא חווה רוע ברמה זו או אחרת במרחב הציבורי. המרחב כאן גדוש אלימות ותוקפנות, וכיוון שכבן אדם קשה לי לעכל את זה, הבנתי שאין מנוס ושאני צריכה להתמודד עם הרוע".

את "שורש רע" פותחות שתי עבודות העוסקות ברוע כתופעה הקיימת מראשית הזמן, וגם ברוע העכשווי שמקיף אותנו. הראשונה, "קדמת עדן", היא צמד תצלומים בגודל טבעי של דניאל קאפ העוסקים בסיפור התנ"כי של קין והבל: סיפור הרצח והעונש הראשון במקרא שבין אדם לאדם. בתצלומים משחזר קאפ את פרשת קין והבל בסצנות של "לפני" ו"אחרי", כשהוא מעלים במכוון מן התצלומים את הבל, קורבן הרצח האמיתי. תחת זאת הוא מגלם בעצמו את דמותו המורכבת של קין ברגע הרצח, וכשהוא ממתין לעונשו.

"LIVEVIL" של רועי כהן עוסקת גם בקורבנות הרוע, אבל מנקודת מבט עכשווית: היא מתחקה אחרי המשיכה המציצנית שלנו כלפי דימויים של רוע בטלוויזיה וברשתות החברתיות, וברחפים המפתים והמנוגדים של כולנו האם לפתוח אותם על המסך או להימנע מהם. כהן מכניס אותנו לחלל שבו מאיר לוגו הנאון הצבעוני LIVEVIL כמו בהופעת פופ. על הרצפה שכובות בתנוחות לא נעימות, אולי מעונות, דמויות אדם בגודל טבעי, נטולות פנים ולבושות בגדי יוטה ומצנפות. שילוב בין דימויים של נרדפי האינקוויזיציה היהודים בספרד במאה ה־16, צילומי האסירים העיראקים בכלא אבו־גרייב ב־2004 ומדי הקו קלוקס קלאן הגזעניים – אלא שחוסר ההבחנה המכוון של כהן בין מענה למעונה, וגם הפוטוגניות האינסטגרמית של החלל, מצביעים על רשתות המדיה כסוכנות של רוע להמונים.

בקומה העליונה אפקטיביות במיוחד הן העבודות שמצליחות לערר תחושות של חוסר נוחות, גופנית כמעט: קיר ה"פרנואידים" של ליהי ניידיץ עשוי מתצלומים ופסקול, ובו שורות ראשים אחידים במסכות גרב עם חריצים לעיניים, לפה ולאף, מעין משפחה או ארגון פשע שמתבוננים במבקרים בתערוכה. מדי כמה שניות מתעורר אחד הראשים ופולט הברה אלימה, מקפיצה וחדה (ניידיץ ליהקה את משפחתה לפרויקט). החבורה האלימה והמפוקפקת הזו משתלטת באלימות מילולית וחזותית על כל מרחב התצוגה.

העבודה "תצוגה" של איתמר שטמלר מורכבת מפסלי ברזל גדולים העשויים רצועות מפורזלות. צורתם נלקחה ממתקנים אמיתיים של הרבעת כלבים גזעיים עבור בצע כסף, אחת התעשיות האכזריות והמאמללות ביותר עבור בעלי חיים. באמצעות הגדלת מתקני ההרבעה לקנה מידה של גוף אדם, שטמלר יצר מערך כלובים אנושי פטישיסטי המזכיר מועדוני מין ושליטה, שגורמים לתחושות אי־נעימות גופניות רק ממבט בהם.

גם "נעל ללא נשמה" החידתית של רון מגבר. כשמסובבים את הידית, מתברר שהמוזיקה העדינה שבוקעת ממנה היא גרסה רכה לשיר השנאה הגזעני "שיישרף לכם הכפר", המזוהה עם קבוצת "לה פמיליה" של אוהדי בית"ר ירושלים. למרבה האימה, כיוון שתיבת הנגינה בגלריה מחוברת לאמצעי הגברה סמויים נוספים, המבקרים תמימים שהפעילו אותה מפיצים למעשה את השיר הגזעני והמאיים גם החוצה, אל גינת בית האמנים הפסטורלית.

"כשפרצה המלחמה החלטתי להמשיך ולעבוד על התערוכה", אומרת הפטל נווה, "בדיוק בגלל החשיבות של ההתבוננות ברוע, עד כמה הוא יכול להפוך לנורמלי, עד כמה אתה עומד מהצד מולו ומה מידת האחריות שלנו כחברה לזה. ועם זאת, רציתי לנסות כמה שיותר להרחיק את הפצע הפתוח, מהטראומה הנוראית שאנחנו עוד חווים. בתערוכה יש רמזים מקומיים לרוע שלא קשור בהכרח באירוע הבלתי נתפס של 7 באוקטובר, אלא דווקא בחיי היומיום. כי הרוע קיים בכל אחד מאיתנו, בכל חברה, זמן או מיקום גיאוגרפי. רק הקורבן אחר בכל פעם".

האוצרת סאלי הפטל נווה: רציתי להציג את הרוע דווקא בחיי היומיום. כי הוא קיים בכל אחד מאיתנו, בכל חברה, זמן או מיקום גיאוגרפי. רק הקורבן אחר בכל פעם"

אסולין משיגה באמצעים מינימליסטיים לגמרי אפקט מטריד, על הקשר בין כסף לכוח. זה אובייקט שחור ומבריק, שרק במבט מקרוב מתברר כעשוי מנעל עור גברית. אסולין חתך וקיפל את הנעל ויצר ממנה דיוקן של דמות אפלה עטוית בדרדס.

מכל אלו יוצאת דופן בישירות ובאומץ הפוליטי שלה ובחיבור לרוע הישראלי המצוי "את לי כחלום", עבודה נוספת של רועי כהן. זו לכאורה תיבת נגינה קטנה ותמימה, המחוברת למיקרופון